

СТ А Н О В И Щ Е

От: Доц. д-р Елена В. Ставрова, „ЮЗУ „Н. Рилски“-Благоевград, Научна
специалност 3.8. Икономика,

Относно: Дисертационен труд на тема: „

ИКОНОМИЧЕСКИ МЕРКИ В БЪЛГАРИЯ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯ - ФИНАНСОВИ И СОЦИАЛНИ АСПЕКТИ“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед No 291 /27.03. 2025 г. на Доц. д-р Марин Маринов, Ректор на Стопанска Академия „Д.А.Ценов“ - Свищов.

Автор на дисертационния труд: **Станислав Чавдаров Младенов**

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на Станислав Младенов за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ се състои от въведение, три глави, заключение и използвана литература. Той включва 256 страници текст и справка за използваната литература, съдържаща 173 заглавия..

Считам, че темата на дисертацията е сполучливо избрана. Тя притежава качеството да бъде особено актуална, защото в нея се разглеждат ефектите, които една криза може да изиграе за икономиката – както негативни (Спад на икономическата активност, финансова нестабилност, социални последици, ръст на държавен дълг, външнотърговски дисбаланси), положителни (преструктуриране и повишаване на ефективността, стимулиране на иновациите, коригиране на дисбалансите, повишаване на устойчивостта, преосмисляне на икономическата политика). Конкретно, на ефектът от

пандемичната криза са посветени значителен брой изследвания, които показват ефектите от алтернативни гледни точки.

Докторантът е обосновал много добре **значимостта на темата и нейната актуалност**. Ясно е открил проблемите, които се заема да реши. Темата е благодатна за докторска дисертация, поради това, че в българската наука поради кратките срокове тази проблематика и в такъв контекст на изложение е недостатъчно разработена. В същото време тя е много комплексна и сложна, и за разработването ѝ са необходими добра теоретична подготовка, високи аналитични способности и опит в извършването на научни изследвания. **Обектът** на дисертационния труд – държавната интервенция в икономиката по време на кризи. **предметът** – икономическите мерки за подкрепа на малките и средните предприятия (МСП) в България, тяхната ефективност и въздействие върху икономическата стабилност и възстановяването на засегнатите бизнеси. Спазено е утвърденото изискване за дисертационен труд: точно и ясно е определена изследователската **теза**. Прецизно са представени основните изследователски подходи и **методи**, включващи теоретично обобщаване, качествен анализ, библиометричен анализ и емпиричен анализ, допринасящи за доказване на тезата и изпълнение на изследователските намерения на докторанта.

Структурата на дисертацията е логически изградена и е подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем, на постигането на шест изследователски **задачи и цели**. Текстът е обогатен и сполучливо онагледен с таблици и фигури, които способстват за лесното му възприемане и вникване в същността на изследването.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

В **глава първа** Станислав Младенов е изградил теоретичния фундамент за провеждане на изследването, като е поставил концептуалните основи за анализа, дефинирани са основните понятия по изследваната проблематика, осмислени са критично базови теории за икономическата обоснованост и необходимостта от намесата на държавата в състояние на бързо развитие на кризисни процеси, като

е направена критична оценка на резултатите за икономиката като цяло. Тук докторантът е наравил критичен анализ на еволюцията на научното познание за намесата на държавата за преодоляване на пазарните провали, преминавайки от етап на саморегулация към изграждане на национални модели за държавна намеса – англосаксонски, скандинавски (за социално ориентираната държава), германски модел (за социална икономика), японски модел (за индустриални асоциации), както и моделът да реагиране в условията на планова икономика. И макар, че според Робърт Кенеди БВП „отчита замърсяването на въздуха и рекламата на цигари, но не и красотата на нашата поезия или силата на нашите бракове“, относителният дял на държавните разходи от БВП се определя като един от най-универсалните измерители на държавната намеса. На тази теоретична основа е направено иконометрично изследване за връзката между нарастването на държавните разходи в ЕС и на България и са установени преки връзки.

Във втора глава **Станислав Младенов** анализът е посветил на ефекта от кризите, предшестващи кризата, предизвикана от коронавирусната инфекция и ефектите, които тя реализира върху състоянието на различните сфери на обществения и икономически живот. За очертаване границите на изследванията авторът е приложил библиометричен анализ, нещо ново в разработки с такъв характер, но използван от автора да оцени нарастването на интереса на научната общност към ефектите от пандемични кризи като основа за разкриване на концентрация върху даден проблем или идентифициране на слабо изследвани области от познанието. По ключови думи изграждайки мрежовата визуализация на ключовите думи показва, че „COVID-19“ е централният термин, който е свързан с различни концепции, свързани с икономическото подпомагане. Сред най-често срещаните съпътстващи теми са „poverty“, „debt relief“, „disaster relief“, „resilience“, „sustainability“ и „food security“. В тази глава е направен анализ и на разкриване на остри негативни ефекти от пандемията върху веригите за доставки и някои финансови параметри, които ги характеризират по време на най-характерната фаза от

разгръщането на кризата. Достъпът до храна, промени в цените са основни ограничителни зони за активно потребление. Динамиката на основни променливи като БВП, потреблението на домакинствата като стимул за нарастване на производството, непроизводствени сектори, предлагащи услуги. Аналогични анализи са направени и на процесите в ЕС, на Балканите с изводи, че мерките са били неизбежни и по-скоро ефективни в краткосрочен план, но с дългосрочни последици върху публичните финанси, пазара на труда и глобалната икономика.

Трета глава представлява практико-приложна част от изследването, в която е проведен уникален по своята същност иконометричен анализ на въздействието на ефектите от мерките за подкрепа на малките и средните предприятия по време на пандемията включва идентифициране на основните предизвикателства, пред които са изправени малките и средните предприятия по време на пандемията, ефективността на държавните мерки за подкрепа, проблемите при достъпа до помощ и въздействието на мерките върху бизнеса.

Емпиричното изследване е на база структурирано анкетно проучване с оценявана резултатите по Ликертова скала с представителни извадки от МСП в девет направления с най-голям относителен дял на участници от индустрията, услуги, търговия, строителство, логистика и други. В допълнение е приложен методът на Хи-квадрат тестът (χ^2), тест на Спирман, тест на Пийрсън, корелационна матрица, за установяване на статистически значима зависимост между получените резултати, което е дало основание за важни зависимости между изследваните променливи.

Цялата подготовка на изследването, прилагането на методи и похвати за установяване на връзки и зависимости и анализиране на получените резултати ми дават достатъчно основание да смятам, че работата, извършена от докторанта, показва добра теоретична подготовка, както и способността му да стига до научни обобщения.

Разработеното във втора глава показва умението на Станислав Младенов на основата на задълбочените си знания да генерира методически решения. Постигнатото в трета глава дава основание за извод по повод отличното

познаване на анализирания обект и високите способности на докторанта за извършване на научно-практически изследвания и анализи с разнообразен характер и инструментариум.

По отношение на **представителността на данните**, изложени в труда може да се отбележи, че проведеното анкетно проучване с 278 фирми са с необходимата представителност и актуалност. Цитирането и позоваването на първичните литературни и справочни източници е коректно.

В **техническо отношение** дисертацията е отлично оформена. Балансирана е като обем в трите си глави. Качествата на таблиците и фигурите е на много високо ниво. Документационният материал е коректно изведен и изчерпателен. Стилът и езикът на изложение са на нужното равнище за дисертационен труд.

Използваната литература в изследването е адекватно подбрана и обхваща множество теоретични и приложни изследвания на български и чужди автори по цитираната тематика. В този контекст трябва да бъде отбелязана високата осведоменост на автора по анализирания в дисертационния труд научен проблем. Съотношението между литература на български и чуждоезикови автори е предопределено от природата на научната проблематика

Оценка на автореферата

В резултат на задълбоченото ми запознаване с автореферата в обем от 48 страници и със съдържанието на дисертационния труд достигнах до заключението, че:

1. Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията.
2. В съдържателно и структурно отношение авторефератът отговаря в структурно, качествено и количествено на изискванията за такъв съпътстващ дисертационния труд документ. Той коректно отразява основните моменти в дисертацията и дава ясна представа за постигнатото в разработения от Станислав Младенов труд.

III. Оценка на публикациите

Представени са 3 самостоятелни разработки в които е отразена тематиката на представеният дисертационен труд. Същите в количествено и

качествено отношение съответстват за получаването на научната степен „доктор“.

IV. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Според мен най-съществените приноси, постигнати в дисертационния труд, са следните:

1. Критичното са осмислени изследванията, свързани с ролята на държавната икономическа интервенция в контекста на системна криза, каквато представлява пандемията от COVID-19. В условията на глобален свят black swan събитието въздейства върху търсенето и предлагането и дестабилизира ключови макроикономически индикатори, като БВП, заетост, инфлация, публичен дълг и бюджетен дефицит. Този контекст изисква нов прочит на ролята на държавата в икономическия живот, която надхвърля догматичните рамки на неолиберализма и възражда класическия дебат за интервенционализма в условията на пазарни несъвършенства и социални дефицити

2. Разработен и предложен е инструментариум за оценка на ефектите въздействие, времевият интервал за интензивност на мерките за скоростно възстановяване, които позволяват прецизиране на съществуващите механизми за достъп до финансиране, подобряване на административните процедури и засилване на целенасочеността на публичната подкрепа.

3. Ясно са формулирани трансформиращите ефекти в поведението на фирмите в резултат на системните действия на държавата за бързо възстановяване, което може да послужи за определяне на таргети за въздействие при аналогични извънредни събития. Един от най-важните изводи в тази връзка е зависимостта между степента на намаляване на бизнеса и загубата на клиентите.

4. Дигитализацията като процес на допълнително ангажиране на ресурси и интелектуален труд не е дала очакваните резултати в анализирания времеви хоризонт. Този факт е необходимо да бъде проверен след един по-значителен лаг.

IV. Въпроси по дисертационния труд

Внимателното ми запознаване с дисертационния труд ми дава основание да обобщя, че в него няма допуснати съществени пропуски, неточности или противоречия. Същевременно имам и два въпроса, които могат да бъдат отправни точки за бъдеща работа на докторанта.

1. Оправдаха ли се очакванията на политиците, че с налагане на пълен локдаун ще бъдат намалени смъртните случаи и оттам загубата на работна сила?
2. Какви усилия трябва да положи държавата та бизнесът да не се оказва изненадан и да е подготвен за бърза реакция и капацитет за ползване на възможностите за достъп до помощ, предоставяна от държавата?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Дисертационният труд е цялостно и добросъвестно научно изследване на значим и актуален научен проблем. Изследователските задачи успешно са изпълнени, а поставените изследователски цели - реализирани. Постигнати са научно-приложни приноси, които обогатяват научното знание и подпомагат практиката. Дисертационният труд заслужава положителна оценка и отговаря на изискванията за присъждане на исканата научна степен.

Всичко това ми дава основание с пълна убеденост да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на докторант **Станислав Чавдаров Младенов** образователната и научната степен "Доктор" в Направление 3.8. Икономика. „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Дата: 28.04.2025

Благоевград

Изготвил становището:

Доц. д-р Елена Велкова Ставрова